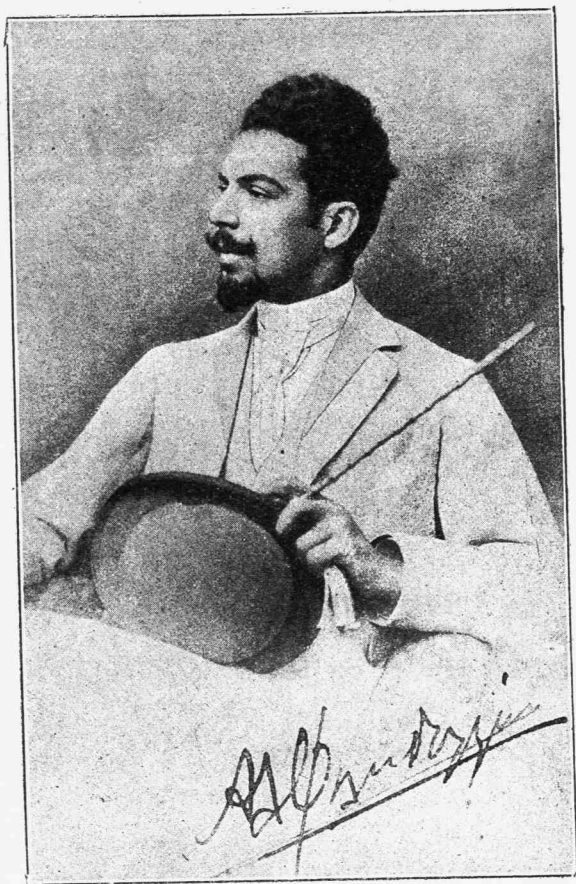

ΑΝΘΡΩΠΟΣ — ΠΙΘΗΚΟΣ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

Ὁ τίτλος δὲν εἶναι οὔτε ποιητικὸς οὔτε καλλιπής. Ἐπανάληψις τῶν θεωριῶν τοῦ Δάρβιν, διενεσθήην, ἢ ἐνσάρκωσις τῆς ἰδέας τοῦ Ἀριστοτέλους « ὁ ἄνθρωπος ζῶον μιμητικόν. »

Ἀλλὰ τὸ βιβλίον προκλητικῶς ἔκειτο ἐπὶ τῆς τραπέζης μου εἰς τὸ ἐν Παρισίοις ξενοδοχεῖον, ἐνθα εἶχον κατέλθει κατὰ τὴν ἐξ Ἀμερικῆς ἐπι-

στροφὴν μου. Προφανῶς ἐστάλη διὰ ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ὤφειλον νὰ τὸ ἀναγνώσω.

Εὐθύς ἐκ τῶν πρώτων σελίδων, ἐκ τοῦ καινοτρόπου ὕφους, ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἐντόνου φράσεως, ἐκ τῆς ἀστραπικῆς καὶ καταπληκτικῆς τῶν εἰκόνων ἐναλλαγῆς, ἐκ τῶν πλήρους λογικῆς καὶ δυνάμεως ὀρισμῶν, ἐκ τῆς ἐντέχνου καὶ ἀρμονικῆς τῶν πρωτοτύπων ἰδεῶν ἐξελιξέως, ἀνεγνώρισα τὸν συγγραφέα τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ θαυμασίου τούτου μωσαϊκοῦ, ἐν ᾧ ἡ Τέχνη δίδει ζωὴν εἰς τὴν Φιλολογίαν καὶ ἡ Φιλολογία εἰς τὴν Τέχνην.

Γράφων τὸν Ἑρμῆν του ὁ κ. Ἀ. Φιλαδελφεὺς θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς τὴν τελειοτέραν προσωποποίησιν τῆς δημιουργίας. Ὁ Ἑρμῆς του εἶναι μία ποιητικὴ θαυμασία πεζογραφία.

Ὅ,τι ὁ καλλιτέχνης συγγραφεὺς ἠρύσθη ἐκ τῆς Τέχνης γράφων τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους, σήμερον ἀρύεται ἐκ τῆς φύσεως γράφων τὸν Ἄνθρωπον — Πίθηκόν του.

Εἰς τὸ πρῶτον του ἔργον ὁ κύκλος τῶν μελετῶν του περιορίζεται εἰς τὰ στενὰ τῆς πατρίδος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν φυσιογνωμιῶν ὅρια. Εἰς τὸ δεύτερον—τὸ ἐκδοθὲν ἐν Παρίσις γαλλιστί—ὁ κύκλος εἶναι πολὺ εὐρύτερος.

Ἀνὰ τὰς τριακοσίας αὐτοῦ σελίδας μελετᾶται ἡ Εὐρώπη ἅπασα μὲ τὰς διαφόρους ἐθνικότητας καὶ τοὺς γενικοὺς αὐτῶν χαρακτηρισμοὺς. Φιλόσοφος ψυχρὸς, παρατηρητὴς ἀπαθὴς καὶ ἀμερόληπτος, ἀνατόμος δεξιὸς καὶ ἀμειλικτος, ἀπογοιμνώνει διὰ τῆς αἰχμῆς τῆς σμίλης του ὀλόκληρον τὸν ὀργανισμόν πάντων τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἀποξέει τὰς κοινωνικὰς πληγὰς, ἀποκαλύπτει τὰ ἀτομικὰ ἔλκη καὶ καταδεικνύει, ὅτι εἰς ὅσον ὑψηλὰς σφαίρας καὶ ἂν ἀνέλθῃ ὁ ἄνθρωπος, πάντοτε ὅμως μένει δοῦλος τῶν φυσικῶν ἐνστίκτων, θῦμα, ἔρμαιον τῆς ὕλικῆς, τῆς ἀργιλώδους ὑποστάσεώς του.

Τὸ χροῖς εἰ τῆς Γραφῆς, ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, μετὰ ποιᾶς τινος ἴσως ὑπερβολῆς, μετὰ ποιᾶς ἀπογοητεύσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς ἀληθείας.

Χῶμα, ἐφ' οὗ φύονται καλλιχρῶμα καὶ ἡδύσσμα ἄνθη, χῶμα, ἐφ' οὗ βλαστάνουν καρποφόρα δένδρα, ἀλλὰ καὶ χῶμα ἐξ οὗ ὁ βόρβορος, ἐν ᾧ τρέφονται καὶ ἀναπτύσσονται σκώληκες ἀποτρόπαιοι καὶ δηλητηριώδεις, χῶμα εὐτελές, ἰδοὺ κατὰ τὸν συγγραφέα ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος ἐν τῇ ὕλικῇ αὐτοῦ ὑποστάσει, ἄνευ διακρίσεως γένους, περιωπῆς, ἢ φύλου.

Δὲν ὑπάρχει ἀνὰ τὴν Εὐρώπῃν ὅλην φυσιογνωμία ἐπιφανῆς, δὲν ὑπάρχει προσωπικότης ἐξέχουσα ἀνὰ τὴν διεθνῇ τῶν ἐθνῶν καὶ λαῶν ἐξέλιξι, ἥτις διέφυγε τὴν προσοχὴν τοῦ Ἑλλήνος συγγραφέως.

Ἡ παρέλασις τῶν εἰκόνων, τῶν τύπων τῶν φυσιογνωμιῶν γίνεται ἀνὰ πυκνὰς φάλαγγας. Στρατηγοὶ περίδοξοι, ἥρωες ἀφανεῖς, ἡγεμόνες, πρίγκηπες, συγγραφεῖς, λογογράφοι, καλλιτέχναι, ποιηταί, ἀπλοῖ τοῦ ὄχλου ἐργάται, φιλόσοφοι, ἱεράρχαι, συστήματα, θεωρίαι, ἰδέαι, παραδόσεις, φυλετικὰ φαινόμενα, ὅλα καὶ ὅλοι μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας των,

παρελχύνουν πρὸ τοῦ ἀγνώστου ζωντανοί, φυσικοί, σφιγκτὰ συνδεδεμένοι, συγγενεῖς, ἀδελφοί, τέκνα τῆς γῆς, τῆς μεγάλης ταύτης καὶ κραταιᾶς μητρός.

Τὸ ἔργον ἐν τῇ περιληπτικῇ τούτων νέων ἰδεῶν καὶ θεωριῶν, τούτων πολλῶν καὶ ποικίλων γνώσεων ἐκθέσει, προκαλεῖ ἱλιγγον.

Αἱ εἰκόνες εἶναι πλούσιαι, εἰλημμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ φυσικοῦ, καταπλήσσουν διὰ τὸ τολμηρὸν τῶν γραμμῶν, τὸ ἁρμονικὸν τῶν σχημάτων, τὸ ζωηρὸν τῶν χρωματισμῶν, τὸ εὐστοχον τῆς κατανομῆς τῶν φωτοσκιάσεων. Ἐν αὐτῷ ἐγκατασπείρονται ἀκτῖνες τόσον αἰγλήσσαι, ὥστε νὰ θαμβῶσι καὶ τοὺς ἐξοικειωθέντας νὰ σκορπίζωσιν αὐτὰς ἀπλῆτως καὶ τοὺς ζῶντας ἔτι διαρκῶς ὑπὸ τοὺς πλησιφαεῖς τῆς ἐπιστήμης ἡλίου.

Εἰς τὴν χορείαν τῶν τελευταίων τούτων καταλέγεται βεβαίως καὶ ὁ διάσημος Ἰταλὸς φυσιολόγος Lombroso, ὅστις διὰ τοῦ συστήματος καὶ τῶν θεωριῶν του ἀνεστάτωσε σύμπαντα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Οὗτος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν συγγραφέα, δημοσιευθείσης ἀντὶ προλόγου εἰς τὸ ἔργον, μεταξύ ἄλλων ἐγκωμίων ἀποκαλεῖ αὐτὸν μεγαλοφυᾶ προσθέτων, ὅτι τὸ ἔργον του βρίθει παρατηρήσεων νέων, ἀληθῶν, θετικῶν καὶ ἐντελῶς πρωτοτύπων.

Ἡμεῖς αἱ παρακολουθήσαμεν τὸν συγγραφέα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου του, ἡμεῖς αἱ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν *Στρατιωτικῶν Ἀναμνήσεων* τῶν ἀνὰ τὸν Αἴμον καὶ παρὰ τὸν Νεῖλον ταξειδιῶν καὶ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ *Πραξιτέλους*, χαρακτηρίσαμεν τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τοῦ κ. Α. Φιλαδελφείως, χαιρετίζομεν σήμερον μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην φιλολογικὸν θρίαμβόν του, περιποιῶντα τιμὴν καὶ εἰς τὴν πενιχρὰν φιλολογίαν μας καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα.

ΚΑΛΛΙΠΡΟΗ ΠΑΡΡΕΝ.

Σημ. Τὴν κρίσιν ταύτην ἐγράφομεν διὰ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου ἡ «*Ποικίλη Στοά*» κ. Ἀρσένης ἦλθεν εἰς τὸ γραφεῖον μας ζητῶν καὶ παρ' ἡμῶν γραμμίς τινας διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἄριστον αὐτοῦ ἔργον.

Ἐν τῇ περὶ συγχρόνου φιλολογίας διμυλίᾳ μας ἐγένετο καὶ περὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ *Homme—Singe* λόγος. *Τί φρονεῖτε περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ;* » με' ἠρώτησεν ὁ κ. Ἀρσένης.

Ἰδοὺ τί φρονῶ τῷ ἀπῆντησα, τείνων αὐτῷ τὰ χειρόγραφα μου. Ὁ κ. Ἀρσένης ἀφοῦ τὰ ἀνέγνωσε Ἐὰν σᾶς παρεκάλουν θερμοῦς νὰ μοὶ δώσητε καὶ αὐτὰ διὰ τὸ *Ἡμερολόγιόν μου*; εἶπε.

Μετὰ ἐνδοιασμούς τινας ἐπέισθην νὰ γράψω ἄλλην κρίσιν διὰ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» καὶ ὁ κ. Ἀρσένης ἀπῆλθε συναποκομίζων τὰ χειρόγραφα μου.

Οὕτω τυχαίως, χωρὶς ἀξιώσεις συστηματικῆς κριτικῆς, μία κυρία παρίσταται σήμερον κρίνουσα ἔργον φιλολογικὸν ἀνδρός.